

וישב ג

ע"פ פשוטו איז אָבער שווער צו זאָגן
אז דאָס איז רש"י אויסן צו באַ-
וואַרענען, ווייל:

(א) מ'געפינט' ב כמה מקומות אז דער
פסוק חזר'ט איבער דעם נאָמען פון אַן
אָרט און איז זיך ניט מסתפק מיטן וואָרט
„שם", ולדוגמא אין אונזער פרשה:
„ויתנהו אל בית הסהר .. ויהי שם' בבית
הסהר .. את כל האסירים אשר בבית
הסהר גו'". ד.ה. אז אין דרך הפשט איז
עס קיין תמ' ניט וואָס דער פסוק זאָגט
באופן ברור און חזר'ט איבער נאָכ-
אמאל דעם שם המקום.

(ב) אויב ביי רש"י איז קשה כנ"ל, האָט
ער דאָס געדארפט באַוואַרענען אין דעם
פריערדיקן פסוק¹⁰ — „ויאמר ישראל ..
הלווא אחיך רועים בשכם גו' — וואָס
שוין דאָרטן איז לכאורה ניט נויטיק
אויסצוטייטשן אז „רועים בשכם", ווייל
עס שטייט שוין פריער¹¹ „וילכו אחיו
לרעות את צאן אביהם בשכם"¹² (און

א. אין פסוקי „ויאמר לו (ישראל צו
יוסף) לך נא ראה את שלום אחיך גו'
וישלחהו גו' ויבא שכמה", שטעלט זיך
רש"י אויף „ויבא שכמה", און איז מפרש:
מקום מוכן לפורעניות כו' (כדלקמן
סעיף ג').

דאָרף מען פאַרשטיין: וואָס איז דאָ
שווער אין פשוטו של מקרא וואָס צוליב
דעם דאָרף רש"י מפרש זיין אז שכם איז
א „מקום מוכן לפורעניות כו'?"

מפרשים¹ לערנען, אז וויבאלד עס
שטייט שוין פריער², „הלא אחיך רועים
בשכם", איז ניט נויטיק אז דער פסוק
זאָל נאָכאמאל אויסטייטשן „(ויבא)
שכמה", עס האָט נאָר געדארפט שטיין
„ויבא שכמה"³ (און מ'וואלט געוואוסט אז
עס מיינט שכם); פון דעם וואָס דער
פסוק איז מדגיש „ויבא שכמה" איז
משמע, אז דערמיט ווערט געמיינט
„שכם" הידוע, המוכן לפורעניות.

(1) פרשתנו לו, יד.

(2) ברע"ב כאן. דדריש שכמה כמו שכמה מלשון
(הושע ו, ט) דרך ירצחו שכמה שהוא לשון
פורעניות (וראה מדרש שכל טוב כאן), ובביאורי
מהראי (הובא גם בצידה לדרך: דנפקא לי
ממשמעות המלה גופי' ..) דשכם לשון חלק הוא
כפרשי בפי' וחי .. וכל חלוקה מוכן לפורעניות —
אל עיד הפשט: א) ציל הכרח בפשט' לדרוש
השם [וכדמוכא בנודי' גופא — שרשי לא פירש
מקום מוכן לפורעניות — לעיל פסוק יב"ג, ב)
הכתובים דהושע ודיחי ושכל חלוקה כו' — לא
נימזו כלל בפרשי.

(3) רא"ם, גרא, דבך טוב ועוד. וראה מנחה
כלולה כאן.

(4) פסוק יג.

(5) ובליבש האורה כאן: למה כתב שכמה בה"א
בסופה .. מיתרתה היא דויבא שכם ג"כ ה' משמעו
כמו ויבא לשכם כו', עיי"ש.

(6) לשון הרא"ם. וראה לבוש שם.

(7) ועד' קשה על תירוצ הלבוש (שבהערה 5) —
כי ברוב המקומות שנאמר היא בסופה (או למיד
בתחלתה), גם בלעדי ההיא (או הלמיד). ה' משמעו
כמו (ויבא) ל.. וראה פרשי וישלח לג, יח.
(8) לט, כ"ב. וראה לקמן פסוק יז: וימצאם
בדותן. פסוק כט. ובכ"ח.

(9) היינו שלא זו בלבד שלא מסתפק ב"שם", אלא
שאומר שניחם — שם בבית הסהר!

(10) ובלקח טוב לעיל פסוק יב: בשכם, מקום
מוזמן לפורעניות.

(11) פסוק יב.

(12) אלא שבה אפשר לתרץ, ובהקדים: למה
מספר הכתוב שאחי יוסף היו רועים בשכם?
והביאור — שבה מתורצת התמי: למה שלח יעקב

(*) קושיא ממח אינה — כי י"ל שכן דרך
הכתובים: ע"ד לקמן סעיף ב'.

נאָכמער: אין די ווייטערדיקע פסוקים¹⁶ ווערט דערציילט ווי יוסף איז געווען „תועה בשדה“ און האָט געזאָגט צום „איש“ אַז „אחי אנכי מבקש“ און „ויאמר האיש נסעו מזה גור“ — איז פשוט אַז צוליבן המשך הסיפור מוז פריער דערמאָנט ווערן אין פסוק אַז יוסף איז אָנגעקומען אין שכם (אַנדערש פאָסט ניט דער המשך — „תועה בשדה .. אחי אנכי מבקש“ און „נסעו מזה“).

ג. ווייטער איז רש"י ממשיך: שם קלקלו השבטים שם ענו את דינה שם נחלקה מלכות בית דוד שנאמר¹⁷ וילך רחבעם שכמה.

דאָרף מען פאַרשטיין:

(א) דעם סדר ה„פורעניות“ אין פרש"י: דער מאורע פון „ענו את דינה“ איז געווען פריער ווי דאָס וואָס „קלקלו השבטים“ — האָט דאָך רש"י זיי גע-דאַרפט שטעלן לויטן סדר הזמנים ווי זיי האָבן געטראָפן¹⁸.

(ב) נאָכמער: דער מקור פון דעם

אויך דאָ וואָלט געווען גענוג ווען ער זאָגט¹³ נאָר „לכה ואשלחך אל אחיך“, וכי"ב).

(ג) לפי האָט רש"י געדאַרפט מעתיק זיין אין דעם דבור המתחיל נאָר דעם וואָרט „שכמה“ — ניט (אויך) „ויבא“.

ב. אַנדערע מפרשים¹⁴ לערנען, אַז רש"י איז דאָ אויסן צו מסביר זיין פאַר-וואָס עס דאַרפן בכלל שטיין די ווערטער „ויבא שכמה“ — למאי נפקא מינה וואו ס'איז געווען דער „וימצאהו איש גור“? — איז רש"י מפרש אַז דאָס איז צוליב דעם וואָס שכם איז אַ „מקום מוכן לפורעניות כו“.

אַבער אויך דער פירוש איז בפשטות ניט מוכן: וויבאלד דער פסוק דער-ציילט אַז אחי יוסף זיינען געווען אין שכם און אַז צו זיי האָט יעקב געשיקט יוסף'ן — איז פשוט אַז ס'איז דרך הכתוב צו דערציילן אַז יוסף איז גע-גאַנגען דאָרט וואו מ'האָט אים גע-שיקט¹⁵ — אין שכם.

אח יוסף לדאות את שלום אחיו דוקא עתה — והרי, כל רעית צאן היא בריחוק מקום מהעיר. ובפרט שהיו ליעקב צאן רבות. וראה לעיל (לו, ז): ולא יכלה גר מפני מקניהם. ומתורץ זה ע"י ההדגשה שהיו רועים בשכם, שהי' מקום סכנה ליעקב ובניו כמסופר לעיל (וישלח לד, ל. וראה שם לה, ה) ומצד הדאגה כי שלחו לראות שלומם, כמ"ש במפרשים (ראה ראבי"ע הובא ברבותינו בעה"ת הדר זקנים, רשב"ם, חזקוני, רלב"ג ועוד). וייל שלשית רש"י פשוט הוא כי כ"ש שאי"צ לפרשו (וייל שמודגש בלשון הכתוב גופא, הלא אחיך גר) — דלכאורה תיבת „הלאי מויתרת) —

ולכן מוסיף הכתוב גם כאן (בדברי יעקב „לכה ואשלחך גר“) „אחיך רועים בשכם“.

(13) ואף שזה מדברי יעקב (ולא סיפור הכתוב) — הרי בפשטות לא נכתבו בתורה כל פרטי היבור כי"א מה שנוגע להיסיפור.

(14) מהרש"ל הובא בשפ"ת. דברי דוד (לה"טז).

(15) ראה חיי שרה כד, י. תולדות כה, ה. ועוד. וראה אוה"ח כאן.

(16) טז"ז.

(17) דה"ב י, א. וצ"ע למה לא הביא רש"י הכתוב (שלפניו) דמלכ"א יב, א — כנסנהדרין קב, א. ובתנחומא פרשתנו (ב) מביא הכתוב „ויבן ירבעם את שכם גר“ (מ"א שם, כה). ואולי הוא להדגיש שגם שם נאמר „שכמה“ שמורה שהוא מקום מוכן לפורעניות (ובפרט לפירוש הלבוש דלעיל הערה 5).

(18) ונוסף ע"ז שאינו לפי סדר הזמנים — הרי לכאורה: (א) מתאים יותר להתחיל בפורעניות שהייתה בפועל לפני יבוא שכמה ומכירת יוסף — „ענו את דינה“ — שמשום זה הוא מקום מוכן (מכבר) לפורעניות. (ב) אין שייך לומר דבשכם אירע מכירת יוסף מפני שהוא מקום מוכן לפורעניות, והר"א הראשונה ע"ז (שהוא מוכן לפורעניות) — כי שם אירע הפורעניות דמכירת יוסף!

(*) ובדק"ס לסנהדרין שם מביא גירסא שגם בגמרא הובא הכתוב דה"י.

(ה) לאידך — מען געפינט, אז אין שכם זיינען פארגעקומען אויך גוטע זאכן, ווי רש"י האט שוין פריער²⁵ אראפגעבראכט, אז אין שכם, קבלו ישראל שבועת התורה [און ווי דער-ציילט אין נביאים²⁶ ווי יהושע האט אין שכם געמאכט א כריתות ברית מיט אידן אויף קיום התומ"צ]: דאָרט האָט אברהם געהערט פון אויבערשטן וועגן „בשורת הזרע“ און „בשורת א"י“²⁷ — היינט וואָס איז דער הכרח אין פשוטו של מקרא אז שכם איז אַ מקום מוכן לפור-עניות דוקא?

ד. דאָס וואָס רש"י זאָגט „שם קלקלו השבטים“ און ניט „מכרו (אחיו) את יוסף“ — קען מען מסביר זיין, אז רש"י גייט בזה לשיטתו בפירושו על התורה: אויף „נלכה דותינה“²⁸ טייטשט רש"י: „לבקש לך נכלי דתות שימיתוך בהם, ולפי פשוטו שם מקום הוא ואין מקרא יוצא מידי פשוטו“. דאָס וואָס רש"י איז מוסיף נאָך ביידע פירושים, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו — וואָס מ'געפינט ניט (בכלל) אין אנדערע ערטער וואו ער ברענגט צוויי פירושים (לויט „אגדה“ און לויט „פשוטו“) — איז כוונתו צו מסביר זיין²⁹, אז אויך לויטן ערשטן פירוש איז „אין מקרא יוצא מידי פשוטו“ און דותן איז „שם מקום“; ד.ה. (ווי מפרשים³⁰ זיינען מסביר) אז אין „נלכה דותינה“ זיינען דאָ ביידע ענינים:

פירוש רש"י איז אין גמרא³¹ און אין תנחומא³², און דאָרטן שטייען זיי טאָקע לויטן סדר ווי זיי האָבן געטראָפן „ענו את דינה“ קומט צום ערשטן — פאָר-וואָס איז רש"י משנה און מהפך דעם סדר!

(ג) אין גמרא און אין תנחומא איז דער לשון „בשכם מכרו (אחיו) את יוסף“ — וואָס איז דער טעם וואָס רש"י איז משנה און שרייבט „שם קלקלו השבטים“?

ולכאורה, אדרבה: דער לשון „קלקלו“ איז מתאים אויך ביי ניט קיין האַרבן ענין [ע"ד ווי רש"י זאָגט פריער³³ וועגן ראובן אז „אפילו בשעת הקלקלה קראו בכור“]; און וויבאלד אז דאָ רעדט זיך וועגן מכירת יוסף, וואָס איז געווען אַן ענין חמור³⁴, פאָרוואָס זאָגט רש"י אז „שם (איז) מערניט וואָס) קלקלו השבטים“?

(ד) מ'געפינט אין נביאים (פאָר דעם סיפור פון „וילך רחבעם שכמה“) נאָך אַן ענין פון פורעניות וואָס האָט געטראָפן אין שכם: וילך אבימלך בן ירובעל שכמה .. ויהרג את אחיו גר³⁵ — פאָר-וואָס ברענגט ניט רש"י די פורעניות?

[מ'קען ניט זאָגן אז דאָס איז דערפאָר וואָס דאָס איז ניט געווען קיין פור-עניות פאָר כלל ישראל — ווייל אויך „ענו את דינה“ איז געווען נוגע נאָר צו אַ פרט].

(19) טנהדרין שם.

(20) שם.

(21) וישלח לה, כג. ובפרש"י שם, כב (בפי' הבי):

שלא חסא ראובן.

(22) ובשלוש הכתוב (ויחי ג, יז): פשע אחיך גר.

(23) שופטים ט, א ואילך. ועיי' בכל הקאפיטל.

(24) וכן יש להקשות למה לא הובא בסנהדרין.

ותנחומא שם. — אלא שהתירוצ' בפרש"י צ"ל ע"ד הפשט.

(25) לך יב, ו. וראה גם פרש"י ראה יא, ל.

(26) יהושע כד, א ואילך. וראה שם ח, ל ואילך.

(27) לשון רש"י לך שם, ז. ולהעיר שזו פעם

הראשונה שנאמר „ורא ה' אל אברהם“.

(28) לקמן פסוק יז.

(29) כמ"ש בדברי דוד שם.

(30) רמב"ן שם. דברי דוד שם. וראה אנרכנאל

שם.

הסמוך לשכם" וואס איז), נקראת על שם שכם³⁶]

און דעריבער איז רש"י מפרש אז, שם (אין שכם) קלקלו השבטים" — ניט די מכירה, נאר אז ענין (קל מזה) פון קלקול.

מ'דארף אבער פארשטיין: וויבאלד מכירת יוסף איז געווען (ניט שם, נאר) אין דותן, וואס מיינט רש"י מיט, שם קלקלו השבטים"?

ה. איז דער ביאור בכל זה:

אין פשטות לערנט מען דעם פשט אינעם מרז"ל, "מקום מוכן לפורעניות", אז יוסף איז געקומען אין אז ארט וואס איז געווען, "מוכן לפורעניות"³⁷ בכלל (ווי דער המשך המאמר וואו מ'רעכנט אויס די פורעניות וואס האבן דארטן פאסירט), און דעריבער האט אויך מיט אים דארט פאסירט א זאך פון פורעניות — זיין מכירה.

כדי צו באווארענען, אז ניט דאס איז זיין כוונה אין פשט פון, "מקום מוכן לפורעניות", איז רש"י משנה דעם סדר פון די פורעניות און שטעלט צום אנהויב, שם קלקלו השבטים", וואס דאס איז טאקע די מאורע של, "פורעניות" וועגן וועלכער עס רעדט זיך דא אין די פסוקים, בנוגע צו יוסף'ן —

וואס דערמיט מאכט רש"י קלאר, אז מיט, "מקום מוכן לפורעניות" מיינט ער בנוגע לפרט — נאר בשייכות צו יוסף אין צוזאמנהאנג מיט זיין מכירה. ד.ה. אז קומענדיק אין שכם האט דארט זיך אנגעהויבן (די הכנה צו) זיין פורעניות,

(א) שם מקום הוא — אז אחי יוסף זיינען פון שכם אוועק אין דעם ארט דותן, און (ב) אז זייער גיין איז געווען, "לבקש לך נכלי דתות כר".

קומט אויס, אז לשיטת רש"י בפירושו עה"ת — פשוטו של מקרא — איז מכירת יוסף (לויט ביידע פירושים) ניט געווען אין שכם³⁸ נאר אין דותן. ובמילא קען רש"י ניט זאגן דעם זעלבן לשון ווי אין גמרא אז תנחומא — "בשכם מכרו (אחיו) את יוסף".

[אין זיין פירוש על הש"ס³², בא-ווארנט רש"י די קשיא און איז מפרש: ודותן דכתיב בקרא היינו כפר הסמוך לשכם ונקראת על שם שכם³³. אינ' כמדרשו שהיו דנין עליו להרגו (און ווי ער איז מפרש במק"א³⁴ אז (לויט דעם מדרש) — "דותן אינה מקום" — אבער לויט פשוטו של מקרא, איז דותן, שם מקום הוא"³⁵; און עס איז ניט מסתבר אז שכם זאל זיין, "מוכן לפורעניות" מצד די פורעניות וואס זיינען פארגעקומען אין א כפר סמוך לשכם (אויך): וויבאלד דער פסוק איז מדגיש אז דאס איז א צוויי-טער ארט — "נסעו מזה גר' נלכה דותינה" — איז שווער צו זאגן אין פשט'ם אז דאס איז געווען (א) כפר

[31] בפרשי יהושע (כד, לב), "משכם גנבוהו כר" [והוא ע"פ מרדכי סוטה יג, ב] — אבל כמדובר כמה פעמים, פרשי לגר' אינו מדיק כיכ שיהי ע"ד הפשט — כמו בפירושו עה"ת. ולהעיר מפרשי וחי (מת, כב), וגם אני נתתי לך נחלה שתקבר בה ואיוז זו שכם כר' — ולפי' אין הכרח לתירוץ, משכם גנבוהו כר', כי מעיקרא אין מקום להקושיא (שבסוטה שם), מאי שנא (שקברו) בשכם.

[32] סנהדרין שם ד"ה בשכם.

[33] וכיה ביד רמה סנהדרין שם. גריא לקמן פסוק יז (וצ"ע שלא הביא מפרשי סנהדרין שם).

[34] סוטה יג, ב ד"ה משכם גנבוהו.

[35] וראה גם יד רמה שם.

[36] ובראים לקמן פסוק יז: ויהי מקום דותינה במחוז אחר. וראה תורת כאן.

[37] ע"ד פרשי שלח (יג, יח): יש ארץ מגדלת כר. וראה חזקוני סנה שם.

געקאנט שטיין „וימצאהו איש בשכם והנה גוי“ (די הדגשה „ויבא שכמה“ איז לכאורה איבעריק).

אויף דעם זאגט רש"י „ויבא שכמה, מקום מוכן לפורעניות שם קלקלו השבטים כו“: יוסף'ס אַנקומען אין שכם איז ניט אַ דרך אגבֿדיקער פרט אינעם סיפור פון מכירת יוסף, נאָר ס'איז אַן ענין עיקרי פאַר זיך — דאָס איז דער אָרט וואו עס האָבן זיך אָנגעהויבן זיינע פורעניות, ווייל „שם קלקלו השבטים: אמת טאַקע אַז מכירת יוסף איז געווען ערשט אין דותן, אָבער דער „קלקול“ פון די שבטים איז שוין געווען (ווען זיי זיינען געווען) אין שכם: דאָרטן האָבן זיי שוין אָנגעהויבן צו טראַכטן און צו גרייטן פאַר אים די פורעניות“ — „לבקש לך נכלי דתות שימיתוך בהם“.

ז. די שייכות פון די ווייטערדיקע צוויי פורעניות (שם ענו את דינה שם נחלקה מלכות בית דוד כו') מיט דעם וואָס שכם איז אַ „מקום מוכן לפורעניות“ פאַר יוסף:

רש"י האָט פריער³⁹ מפרש געווען, אַז יוסף „הי' מגיד לאביו שהי אוכלין אבר מן החי ומזולזין בבני השפחות לקרותן עבדים וחשודים על העריות ובשלשתן לקה על אבר מן החי וישחטו .. ועל דבה .. לעבד נמכר .. ועל העריות .. ותשא וגו'“.

וויבאלד אַז דער עונש פון יוסף'ן איז פאַרבונדן מיט דריי ענינים — (א) אבר מן החי, (ב) מזולזין בבני השפחות לקרותן עבדים, (ג) חשודים על העריות — דאָרף מען זאָגן, אַז שכם, וואו ס'איז

ווייל „שם קלקלו השבטים“ (כדלקמן סעיף ו').

[און דערפון מוכן — אַז אויך די אַנדערע צוויי פורעניות וואָס רש"י ברענגט (שם ענו את דינה שם נחלקה מלכות בית דוד כו') האָבן אַ פאַרבונד מיט דעם וואָס שכם איז אַ מקום לפורעניות פאַר יוסף, כדלקמן סעיף ז'].

ו. דער הכרח אויף דעם פירוש — איז די קשיא וואָס שטעלט זיך אין די ווערטער — וועלכע רש"י איז מעתיק — „ויבא שכמה“:

פון דעם וואָס דער פסוק („ויאמר לו לך גוי וישלחהו גוי“) ווערט נסתיים מיט די ווערטער „ויבא שכמה“ און ערשט אינעם פסוק נאָכדעם הויבן זיך אַז די פרטי הסיפור וואָס האָבן דאָרטן פאַרסירט — „וימצאהו איש וגו'“ — איז משמע, אַז יוסף'ס קומען אין שכם איז פאַר זיך אַן ענין עיקרי אין דעם סיפור (פון מכירת יוסף). ד.ה. אַז זיין קומען דאָרט איז ניט אַן ענין דרך אגבֿ, נאָר עס איז נוגע צו וויסן אַז ער איז דאָרט אָנגעקומען.

איז ניט מוכן: אחי יוסף זיינען שוין דאָן ניט געווען אין שכם, נאָר אין דותן (כנ"ל ס"ג), ובמילא איז יוסף'ס קומען אין שכם געווען נאָר בדרך מעבר, גייענדיק (פון דאָרט ווייטער אויפן וועג) צו זיינע ברידער אין דותן: איז נניח אַז צוליבן המשך הסיפור דאָרף דער-ציילט ווערן (כנ"ל ס"ב) אַז יוסף איז אָנגעקומען אין שכם — פאַרוואָס אָבער איז גוטיק צו אויסטיילן זיין אַנקומען אַהין ווי אַז ענין פאַר זיך³⁸ עס האָט

38 ולהעיר שם „וישלחהו“ מעמק חברון מפרש רש"י — [דלא כפשוטו — כי מאי קמ"ל ראה משכיל לדוד שם] — „מעצה עמוקה כו לקיים מה שנאמר כו כי גר יהי זרעך“.

39 וראה דברי דוד כאן: ואע"ג דהקלוקל נעשה בדות מ"מ העצה על זה היתה בשכם.

40 פרשתנו לו, ב.

בית דוד — און דורך ירבעם משבט אפרים בן יוסף) — איז עס מוכן צו די פורעניות פארן זלזול פון „בני השפחות לקרותן עבדים“ — לעבד נמכר גר.

עפ"ז פאלן אפ בדרך ממילא די קושיות (דלעיל סעיף ג') — אז מ'געפינט אז עס האבן פאסירט אין שכם נאך פורעניות, און אויך ענינים טובים — ווייל לויט פשוטו של מקרא איז שכם מוכן לפורעניות נאך בשייכות צו יוסף⁴¹,

משא"כ פאר אלע אידן — ובפרט אז דאָרט איז געווען אַ כריתות ברית פון יהושע'ן מיט אלע אידן אויף קיום התורה והמצוות.

(משיחת ש"פ וישב תשל"ז)

געוועזן די הכנה והתחלה פון זיינע פורעניות ועונשים, איז „מוכן לפורעניות“ — צו דריי מיני פורעניות בדומה צו די דריי ענינים אין יוסף'ס רייד קעגן זיינע ברידער:

מצד דעם קלקול השבטים „לבקש לך נכלי דתות שימיתוך בהם“ — אן ענין פון שפיכת דמים — איז עס א „הכנה“ צו די פורעניות פאר דעם וואָס ער האָט געזאָגט אז זיי זיינען ניט נזהר אין אבר מן החי⁴² — וישחטו גר; מצד דעם וואָס „שם ענו את דינה“⁴³ איז עס מוכן צו די פורעניות פאר דעם וואָס ער האָט געזאָגט אז זיי זיינען „חשודים על העריות“ — ותשא גר; און מצד „שם נחלקה מלכות בית דוד“ (וואָס ווייזט אויף אַ זלזול און פחיתות אין מלכות

(41) ראה בראשית ט, ב ובפרשי שם.

(42) להעיר מפרשי ויצא (ל, כא) דינה כר' שדנה לאה כר' ואח"כ: ויזכור גר' ונולד יוסף ע"ש יוסף גר'.

(43) להעיר מפרשי ויחי (מח, כב) — בפירוש הראשון — שיעקב נתן ליוסף „שכם ממש“.

וישב ז

— חנוכה —

דער פסוק „והבור רק אין בו מים“ שטייט דאך אין פרשה וישב.

ב. חז"ל זאגן: „אין מים אלא תורה“. דערפון איז מובן, אז אין תורה ווען עס שטייט „מים“, איז עס (אויך) מרמז אויף „תורה“; ובפרט אינעם פסוק „והבור רק אין בו מים“, איז מפורש במדרש¹ אז דא רעדט זיך וועגן תורה: „בור רק נתרוקן בורו של יעקב, אין בו מים אין בו דברי תורה שנמשלו למים וכו“.

און דאס איז אויך דער פירוש הפנימי אין דעם מאמר חז"ל „מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו“ [ובפרט אז דער מדרש² בריינגט ביידע פירושים — (א) „מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו“ און (ב) „אין בו מים אין בו דברי תורה“ — בהמשך זה לזה]:

בשעת מ'איז אין א מצב פון „אין בו דברי תורה“ („אין בו מים“), ווערט במילא „נחשים ועקרבים יש בו“ — און עס איז ניטא קיין ממוצע צווישן: ד.ה. אז דער חסרון פון „אין בו דברי תורה“ איז ניט נאָר דאָס וואָס ער איז פוסט פון תורה (און ער קען בלייבן „פול“ מיט עניני הרשות), נאָר אין זיין „בור“ ווערן בדרך ממילא „נחשים ועקרבים“, זאָכן וואָס זיינען היפך ומנגד צו קדושה יי.

ע"ד פירוש הבעש"ט³ אויפן פסוק⁴

(4) כ"ק י, א. ושינ.

(5) ב"ר פרשתנו פפ"ד, טז.

(5) להעיר מדרה באתי לגני תרצ"ט רפ"ט.

המשך באתי לגני הישי"ת ספ"ח.

(6) צוואת הריב"ש סע"ז (קה"ת תשל"ה). וראה

הערות וציונים שם.

(7) עקב יא, טז.

א. אינעם פירוש פון פסוק¹ „והבור רק אין בו מים“ געפינט מען אין גמרא² (אין דער סוגיא פון חנוכה): „ואמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמי דרבי תנחום מאי דכתיב והבור רק אין בו מים, ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו מים אלא מה ת"ל אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו“.

בפשטות איז דאָס וואָס די גמרא ברענגט די דרשה (אויף „והבור רק גר“) אין דער סוגיא פון חנוכה, דערפאר ווייל די דרשה איז געזאָגט געוואָרן פון זעלבן מ"ד וואָס האָט געזאָגט די פריערדיקע דרשה („אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמי דרבי תנחום נר של חנוכה כר“)³; אָבער ווי גע-רעדט שוין פיל מאָל, איז יעדער ענין אין תורה בתכלית הדיוק, ולכן — ווען די גמרא ברענגט א דרשה אין א גע-וויסער סוגיא, איז עס ניט (נאָר) צוליב א זייטיקן ענין (דער זעלבער בעל-המימרא), נאָר דערפאר ווייל די דרשה האָט א תוכנ'דיקע שייכות צו דער סוגיא אין וועלכער זי ווערט געבראַכט.

דערפון איז אויך פאַרשטאַנדיק בעני-נין, אז עס איז דאָ א שייכות אין תוכן צווישן דער מימרא הנ"ל מיטן ענין פון חנוכה; ובפרט לויט דעם וואָס דער של"ה שרייבט אין אָנהויב פון אונזער פרשה, אז די פרשיות וישב מקץ און יגש האָבן א שייכות צו חנוכה — און

(1) פרשתנו לו, כד.

(2) שבת כב, רע"א (וכן בחגיגה ג, א). הובא בפרשי עה"פ.

(3) ע"ד פרשי בחגיגה שם.